

ARAŞTIRMA

F.Ü.Sağ.Bil.Tıp.Derg.
2019; 33 (3): 127 - 135
http://www.fusabil.org

Türkkan ÖZTÜRK KAYGUSUZ ^{1,a}
Ahmet ERENŞOY ^{1,b}

¹ Fırat Üniversitesi,
Tıp Fakültesi,
Tıp Eğitimi Anabilim Dalı,
Elazığ, TÜRKİYE

^a ORCID: 0000-0002-4151-5903

^b ORCID: 0000-0001-6300-1105

Tıp Fakültesi Son Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Tıp Eğitimi ile İlgili Görüşleri ve Mesleki Beklentileri

Amaç: Bu çalışma, Tıp Fakültesi son sınıf öğrencilerinin tıp eğitimi ile ilgili görüşlerinin, gelecekte ilgili kaygı ve mesleki beklentilerinin ve bunların cinsiyete göre değişkenliğinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Çalışmaya, Tıp Fakültesi son sınıfta okuyan 124 öğrenci alınmıştır. Öğrencilerin demografik ve tıp fakültesi tercih özellikleri, mezuniyet sonrası çalışma hayatına yönelik beklenti (tercih) özellikleri, uzmanlık eğitimi tercih özellikleri, mesleki yeterlilik ve özgüven özellikleri bölümleri ve her bölümün içeriğine uygun sorulardan oluşan bir anket, yüz yüze görüşme tekniği ile öğrencilere uygulanmıştır. Elde edilen veriler, cinsiyete göre değerlendirilmiş, sonuçlar frekans dağılımı ve yüzdeler şeklinde sunulmuştur.

Bulgular: Öğrencilerin bazı demografik ve mesleki beklentilerinin cinsiyet farklılığına göre değiştiği görülmüştür. Cinsiyetlerine göre yaş, medeni durum, fakültede okudukları yıl sayıları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır. Mezuniyet sonrası görev yapılacak yerde tek hekim olmanın kız öğrencileri anlamlı olarak tedirgin ettiği, öğrencilerin çoğunluğunun hasta ile baş başa kalma ve Tıp da Uzmanlık Sınavı (TUS)'ni kazanamama kaygısı taşıdıkları görülmüştür. Öğrencilerin çoğunluğunun, tıp eğitimi süresince almış oldukları pratik ve teorik eğitimin mezuniyet sonrası mesleklerini icra etmede yeterli olmayacağını düşündükleri saptanmıştır.

Sonuç: Öğrencilerin çoğunluğu pratik ve teorik eğitimlerinin yeterli olmadığını düşünmekte, mezun olunca hasta ile baş başa kalma ve TUS'u kazanamama kaygısı taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tıp eğitimi, tıp öğrencisi, uzmanlık eğitimi, mesleki yeterlilik, kaygı

The Opinions about Medical Education and Vocational Expectations of Last Class Medical Students According to Gender

Objective: This study was aimed to define the opinions of last class medicine faculty students about medical education, anxiety about future, vocational expectations and the variability of these according to gender.

Materials and Methods: The study included 124 students in the last year of medical school. A questionnaire consisting of questions related to sections on demographic and medical faculty preference features, characteristics of postgraduate expectations (preferences), specialization training preferences, professional qualification and self-confidence features were applied to the students with face to face interview technique. The data were evaluated according to gender and the results were presented as frequency distribution and percentages.

Results: It was observed that some demographic and vocational expectations of the students varied according to gender differences. Age, marital status, and the number of years they studied at the faculty were found statistically significant according to gender. It was found that being a single physician in the post-graduation task has significantly worried the female students, and that the majority of the students were concerned about-being with the patient without a chaperone and not succeed in the medical examination (TUS). It was found that the majority of the students thought that the practical and theoretical training they received during their medical education would not be enough to perform their post-graduate professions.

Conclusion: The majority of the students think that their practical and theoretical training is not enough, they are concerned about being alone with the patient without a chaperone when graduated and not succeed in TUS.

Key words: Medical education, medical student, specialty training, professional qualification, anxiety

Giriş

Tıp eğitiminin temel amacı, toplum ve birey sağlığının gelişimini sağlayacak iyi hekimler yetiştirmektir. Yaşam boyu sürecek tıp eğitiminin temeli, mezuniyet öncesi eğitim döneminde atılmaktadır. Bu nedenle, mezuniyet öncesi eğitim döneminde hekim adaylarına mesleki yetkinliklere (bilgi, beceri, tutum ve davranış) sahip olarak yetişmelerini sağlayacak eğitimin verilmesi son derece önem arz etmektedir (1-4). Tıp fakültelerinde verilen eğitimlerle hekimlerin iyi bir dinleyici, gözlemci, iletişimci ve etkin bir klinisyen olarak yetişmeleri amaçlanmaktadır (5).

Ülkemizde yapılan araştırmalarda (6-8), tıp fakültesinde okuyan öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun üniversite tercihini kendilerinin yaptığı ve bu tercihten dolayı da

Yazışma Adresi Correspondence

Türkkan ÖZTÜRK KAYGUSUZ
Fırat Üniversitesi,
Tıp Fakültesi,
Tıp Eğitimi Anabilim Dalı,
Elazığ - TÜRKİYE

turkkan69@gmail.com

büyük oranda memnun oldukları saptanmıştır. Öğrencilerin tıp fakültesini tercih etme nedenleri arasında insanlığa hizmet etmek, saygınlık, iyi para kazanmak, mezuniyet sonrası iş garantisi olması ve aile yönlendirmesi sayılabilir (9-11).

Tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin endişe ve stres kaynağı olabilecek birçok konu ile karşı karşıya oldukları bilinmektedir. Bu konular arasında hasta ve ölüm ile karşılaşma, hastalara kasıtsız olarak zarar verme ve yanlış tanı koyma endişesi, acil hastaya yaklaşım, acil durumlarda hızlı karar alma gereği, kabiliyet ve beklenti arasındaki uyumsuzluk, klinik becerilerde ve ilaç yazmadaki yetersizlik, çalışma koşullarının iyi olmaması sayılabilir. Ayrıca gelişmemiş ya da gelişmekte olan bölgelerde pratisyen hekim olarak çalışmak, uzmanlık sınavına yeterince hazırlanamamak ve uzmanlık sınavında başarısız olmak ekonomik ve toplumsal statü açısından hekimlik mesleğinden beklentilerle yüklenmiş tıp fakültesi öğrencileri ve genç hekimler için ciddi bir sorun teşkil etmektedir. Bununla birlikte mecburi hizmet, aile hekimliği ve genel sağlık sigortası gibi yapılanmalar, hekimlerin gelecek kaygılarını daha da artırmaktadır (7, 12-14).

Ülkemizde tıp fakültesi öğrencilerin çoğunluğunun hedefi bir branşta uzmanlaşmaktır. Uzmanlık sınavını kazanıncaya kadar göreve başlamayı düşünmeyen, göreve başladıktan sonra uzmanlık sınavına hazırlanmaya devam etmeyi planlayan öğrenciler çoğunluktadır. Bu nedenle mezuniyet öncesi dönemde Tıpta Uzmanlık Sınavı'nı (TUS) kazanamama kaygısı ile yüklenen öğrencilerin büyük kısmı TUS'a hazırlanmak için bu amaçla açılmış dershanelere gitmekte, mezuniyet öncesi eğitime gereği kadar önem verememekte ve bunun sonucunda da gelecekte büyük oranda kaygı duymaktadırlar (5, 7, 13-15).

Fakültemiz son sınıf öğrencileriyle görüşmeler sırasında, onların almış oldukları eğitim ve gelecek ile ilgili kaygılar taşıdıkları gözlemlendi.

Bu çalışma, son sınıf öğrencilerinin fakültemizde aldıkları tıp eğitimi hakkındaki görüşlerinin, kendilerini mezuniyet sonrasına ne kadar hazır hissettiklerinin, gelecek ile ilgili kaygı ve hedeflerinin saptanması, bulguların kız ve erkek öğrenciler arasında değişip değişmediğinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem

Kesitsel-tanımlayıcı nitelikteki bu çalışmanın örneklemini, üniversitemiz son sınıf öğrencilerinden ulaşılabilen tümü oluşturmuştur. Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan onay alındıktan (31.05.2018 tarih ve 10/01 toplantı karar no) sonra tıp fakültesi son sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Çalışmayı kabul etmeme ve/veya ulaşılama nedenleriyle 166 öğrenciden ancak 124'ü (%75) çalışmaya alınmıştır. Öğrencilerin nöbet usulü çalışmaları ve halk sağlığı stajında hastane dışında eğitim almaları nedeni ile bir kısmına ulaşamadı. Çalışmanın amacı kapsamında; öğrencilerin

demografik ve tıp fakültesi tercih özellikleri, mezuniyet sonrası çalışma hayatına yönelik beklenti (tercih) özellikleri, uzmanlık eğitimi tercih özellikleri, mesleki yeterlilik ve özgüven özellikleri bölümlerinden oluşan bir anket hazırlanmış ve bu anket yüz yüze görüşme tekniği (16) ile öğrencilere uygulanmıştır.

Anket çalışması sonucunda toplanan verilerin analizinde, SPSS 22.0 paket programı kullanılmış, elde edilen veriler Pearson Ki-Kare ve Fisher Exact testi ile analiz edilerek değerlendirilmiş, bulgular frekans dağılımı ve yüzdeler şeklinde tablolar halinde sunulmuştur.

Bulgular

Çalışmaya katılan 124 öğrencinin 64'ü (%51.6) kız ve 60'ı (%48.4) erkekti. Öğrencilerinin demografik ve tıp fakültesini tercih etme özelliklerine bakıldığında; kız öğrencilerin %82.8'inin, erkek öğrencilerin ise %81.6'sının 24-27 yaş aralığında olduğu; kızların hepsinin, erkeklerin ise %93.3'ünün bekâr olduğu; kızların %93.8'inin, erkeklerin %7.3'ünün 6 yıldır fakültede okudukları; kızların %48.4'ünün, erkeklerin %43.3'ünün burs aldığı; kızların %85.9'unun, erkeklerin %85'inin tıp fakültesinde okumanın kendi tercihleri olduğu; kızların %51.8'inde, erkeklerin %30.2'sinde okudukları tıp fakültesinin ilk üç tercihleri arasında yer aldığı saptanmıştır. Kızların %48.4'ünün, erkeklerin %33.3'ünün tıp fakültesini, insanlığa hizmet etmek için tercih ettikleri görülmüştür. Kız ve erkek öğrenciler arasında yaş, medeni durum, fakültedeki okuma yıl sayıları bakımından istatistiksel olarak anlamlı ($P<0.05$) farklılıklar tespit edilmiştir. İyi para kazanmak için tıp fakültesini tercih eden erkek öğrencilerin oranı %15.0 iken kızlarda bu oran %9.4'tür, aradaki fark anlamlı bulunmuştur ($P<0.05$). Mezuniyet sonrası iş garantisi olduğu için tıp fakültesini tercih eden erkek öğrencilerin oranı %15.0 iken kızlarda bu oran %9.4'tür, aradaki fark anlamlı bulunmuştur ($P<0.05$) (Tablo 1).

Öğrencilerin cinsiyete göre mezuniyet sonrası çalışma hayatına yönelik beklenti (tercih) özelliklerine bakıldığında kız ve erkekler arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı; kızların %37.5'inin, erkeklerin ise %35'inin toplum sağlığı merkezinde (TSM) çalışmak istedikleri görülmüştür. Mezuniyet sonrası çalışılmak istenilen merkezler (yerleşke) arasında kızların %32.8'nin, erkeklerin ise %14.3'ünün büyük şehir merkezlerinde çalışmak istedikleri saptanmıştır ($P<0.05$). Kızların %70.3'ünün, erkeklerin ise %51.6'sının mesleğini yaparken aynı zamanda TUS'a hazırlanmayı düşündüğü, kızların %15.6'sının, erkeklerin ise %26.7'sinin TUS'a hazırlanmaksızın bir süre pratisyen hekim olarak çalışıp, deneyim kazanmayı istediği anlaşılmıştır. Kızların %60.9'unun, erkeklerin ise %53.3'ünün TUS'a hazırlık dershanesine gittikleri görülmüştür. Bu parametreler açısından kızlar ve erkekler arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($P>0.05$) (Tablo 2).

Öğrencilerin uzmanlık eğitimi tercih özelliklerine bakıldığında; kızların daha çok dermatoloji bölümünü

(%12.5), erkeklerin ise daha çok göz hastalıkları (%8.3) ve kulak burun boğaz hastalıklarını (%8.3) uzmanlık alanı olarak düşündüğü; kızların %46.9'unun, erkeklerin ise %53.3'ünün mesleki doyum/bilimsel gelişim için uzmanlık eğitimini almak istedikleri saptanmıştır. Bu parametreler açısından kızlar ve erkekler arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($P>0,05$) (Tablo 3).

Öğrencilerin cinsiyete göre mesleki yeterlilik ve özgüven özelliklerine bakıldığında; tıp eğitimi süresince almış oldukları pratik eğitimlerini kız öğrencilerin %85.9'u, erkeklerinde %70'i yetersiz olarak belirtirken ($P<0.05$), teorik eğitimlerini ise kızların %78.1'i, erkeklerinde %66.7'si yetersiz görmektedir ($P<0.05$). Öğrencilerin, aldıkları pratik ve teorik eğitimlerin mezuniyet sonrası mesleklerini icra etmede yeterli olmayacağı düşüncesinde oldukları anlaşılmıştır (Tablo

4). Kızların %32.8'inin, erkeklerin ise %30'unun kardiyoloji pulmoner canlandırma (KPC), entübasyon ve acil müdahalelerde eğitimlerinin eksik olduğunu düşündükleri saptanmıştır. Görev yapılacak yerde tek hekim olmanın kızların %95.3'ünü, erkeklerin ise %76.7'sini tedirgin ettiği anlaşılmıştır. Meslek yaşamına ilişkin olarak en çok kaygı yaratan durumlar; erkeklere göre kızlarda daha anlamlı olarak TUS'u kazanamama ve nerede görev yapacağını bilmeme kaygısı ($P<0.05$), istatistiksel olarak anlamlı olmasa da erkeklerde en çok hasta ile baş başa kalma (%26.7) kaygısı olduğu bulunmuştur ($P>0.05$). Alınan pratik eğitimin mezuniyet sonrası mesleğini icra etmek için yetersiz olduğunu kızlar daha çok belirtmiş, aradaki fark anlamlı bulunmuştur ($P=0.032$). Görev yapılacak yerde tek hekim olarak çalışma tedirginliği kızlarda anlamlı olarak daha fazla saptanmıştır ($P=0.003$) (Tablo 4).

Tablo 1. Son sınıf öğrencilerinin cinsiyete göre demografik verileri ve tıp fakültesi tercih özellikleri

Demografik Veriler ve Tercih Özellikleri	Kız		Erkek		P
	n=64	%	n=60	%	
Yaş					0.001
22-23	11	17,2	6	100	
24-25	51	79.7	35	58.3	
26-27	2	3.1	14	23.3	
28-29	0	0	3	5.0	
30 ve Üstü	0	0	2	3.3	
Medeni Durum					0.036
-Evli	0	0	4	6.7	
-Bekar	64	100	56	93.3	
Tıp fakültesinde kaçınıcı yılınız?					0.007
-6. yıl	60	93.8	44	73.3	
-6 yıldan fazla	4	6.2	16	26.7	
Eğitim süresince burs aldınız mı?					0.56
-Evet	31	48.4	26	43.3	
-Hayır	33	51.6	34	56.7	
Tıp fakültesinde okumak kendi tercihiniz mi?					0.882
-Evet	55	85.9	51	85	
-Hayır	9	14.1	9	15.0	
Okuduğunuz Üniversite Tıp Fakültesi kaçınıcı tercihiniz?					0.189
- 1-3	28	51.8	16	30.21	
- 4-6	16	28.6	15	28.3	
- 7-10	4	8.9	6	11.3	
- 11 ve üstü	5	10.7	16	30.2	
Tıp fakültesini neden tercih ettiniz?					
-İnsanlığa hizmet etmek için	31	48.4	20	33.3	0.088
-Aile ve çevre baskısı	11	15.6	5	8.3	0.073
-Çok saygın bir meslek olduğu için	5	7.8	10	16.7	0.218
-İyi para kazanmak için	6	9.4	9	15.0	0.039
-Mezuniyet sonrası iş garantisi için	6	9.4	9	15.0	0.029
-Puanım tuttuğu için	6	9.4	7	11.7	0.337

Tablo 2. Son sınıf öğrencilerinin cinsiyete göre mezuniyet sonrası çalışma hayatına yönelik beklenti (tercih) özellikleri

Çalışma Hayatı Özellikleri	Kız		Erkek		P
	n=64	%	n=60	%	
Mezun olunca pratisyen hekim olarak nerede					0.8895
-Aile sağlığı merkezi (ASM)	17	2.6	17	28.3	
-Toplum sağlığı merkezi (TSM)	24	37.5	21	35.0	
-Hastane	19	29.7	21	35.0	
-Hekimlik yapmayacağım	0	0	0	0	
-Diğer	4	6.3	1	1.7	
Mezuniyet sonrası nerede çalışmak istersiniz?					0.021
-Köy	1	1.6	2	3.6	
-İlçe	1	1.6	2	3.6	
-İl	26	40.6	25	44.6	
-Büyükşehir	21	32.8	8	14.3	
-Aileme yakın herhangi bir yer	8	12.5	12	21.4	
-Fark etmez	7	10.9	7	12.5	
Mezuniyet sonrası çalışma hayatınız ile ilgili ne düşünüyorsunuz?					0.186
-Bir süre pratisyen hekim olarak çalışıp deneyim kazanmak	10	15.6	16	26.7	
-Uzmanlık eğitimi almayı düşünmüyorum	4	6.3	3	5.0	
-TUS'u kazanıncaya kadar herhangi bir yere atanmayı düşünmüyorum	4	6.3	6	10.0	
-Doktor olarak çalışıp aynı zamanda TUS'a çalışmayı düşünüyorum	45	70.3	31	51.6	
-Doktora programlarına başvurmayı düşünüyorum	0	0	0	0.0	
-Dil ve eğitim için yurt dışına gitmeyi düşünüyorum	1	1.6	4	6.7	
Lisans eğitimi sırasında TUS'a yönelik çalışmalarınız oldu mu?					0.811
-Evet	45	70.3	41	68.3	
-Hayır	19	29.7	19	31.7	
TUS'a yönelik nasıl çalıştınız?					0.560
-Kendi başıma çalıştım	6	9.4	9	15.0	
-TUS dershanesine gidiyorum	39	60.9	32	53.3	
-Çalışmadım/Diğer	19	29.7	19	31.7	
TUS'a yönelik nasıl çalıştınız?					0.811
-Bir yıldır	5	7.8	5	8.3	
-İki yıldır	23	36.0	19	31.7	
-Üç yıldır	4	6.2	0	0	
-Diğer	7	10.9	8	13.3	
-Gitmiyorum	25	39.1	28	46.7	

Tablo 3. Son sınıf öğrencilerinin cinsiyete göre uzmanlık eğitimi tercih özellikleri

Uzmanlık Eğitimi Tercih Özellikleri	Kız		Erkek		P
	n=64	%	n=60	%	
Hangi branşta uzmanlık eğitimi almak istersiniz?					0.232
-Cevap Vermeyenler	15	23.4	15	25.0	
-Dahili Tıp Bilimleri	30	46.9	24	40.0	
Acil Tıp	0	0.0	3	5.0	
Aile Hekimliği	2	3.1	0	0,	
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları	3	4.8	2	3.4	
Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon	4	6.3	1	1.6	
Göğüs Hastalıkları	2	3.1	1	1.6	
Halk Sağlığı	1	1.6	4	6.7	
İç Hastalıkları	2	3.1	0	0	
Kardiyoloji	2	3.1	4	6.7	
Nöroloji	2	3.1	4	6.7	
Nükleer Tıp	0	0.0	1	1.6	
Radyoloji	2	3.1	0	0	
Ruh Sağlığı ve Hastalıkları	2	3.1	4	6.7	
-Cerrahi Tıp Bilimleri	17	26.6	21	35.0	
Anesteziyoloji ve Reanimasyon	1	1.6	0	0	
Beyin ve Sinir Cerrahisi	0	0.0	4	6.8	
Genel Cerrahi	2	3.1	1	1.6	
Göz Hastalıkları	5	7.8	5	8.3	
Kadın Hastalıkları ve Doğum	5	7.8	0	0	
Kalp ve Damar Cerrahisi	1	1.6	1	1.6	
Kulak Burun ve Boğaz Hastalıkları	2	3.1	5	8.3	
Ortopedi ve Travmatoloji	0	0	2	3.4	
Plastik ve Rekonstrüktif Cerrahi	1	1.6	2	3.4	
Üroloji	0	0	1	1.6	
-Temel Tıp Bilimleri	2	3.1	0	0	
Neden uzmanlık eğitimi almayı düşünüyorsunuz?					0.376
-Mesleki doyum/bilimsel gelişim	30	46.9	32	53.3	
-Pratisyen hekimliğe nazaran prestijli	10	15.7	9	15.0	
-Bir alana ilgi duyduğum için	7	10.9	9	15.0	
-Akademik kariyer için	9	14.0	3	5.0	
-Parasal tatmin	1	1.6	0	0	
-Diğer	7	10.9	7	11.7	

Tablo 4. Son sınıf öğrencilerinin cinsiyete göre mesleki yeterlilik ve özgüven özellikleri

Mesleki Yeterlilik ve Özgüven Özellikleri	Kız		Erkek		P
	n=64	%	n=60	%	
Tıp eğitimi süresince almış olduğunuz pratik eğitimin, mezuniyet sonrası mesleğinizi icra etmeniz için yeterli mi?					0.032
-Evet	9	14.1	18	30.0	
-Hayır	55	85.9	42	70.0	
Tıp eğitimi süresince almış olduğunuz teorik eğitimin, mezuniyet sonrası mesleğinizi icra etmeniz için yeterli mi?					0.153
-Evet	14	21.9	20	33.3	
-Hayır	50	78.1	40	66.7	
Eksikliğini düşündüğünüz pratik uygulama, tıbbi alan					0.493
-Sütür, damar yolu açma, enjeksiyon, invaziv girişim, nazogastrik sonda takma, alçı/atel gibi pratik uygulamalarda	10	15.6	7	11.7	
-Yazışmalar ve raporlamada	2	3.1	3	5.0	
-Hastalara tanı koyma, tedavi etme, hastaya yaklaşım ve doğum konusunda	17	26.6	8	13.3	
-İlaç dozu ve reçete bilgisi konusunda	5	7.8	2	3.4	
-Diğer	1	1.6	17	28.3	
Görev yapacağınız yerde tek hekim olmak sizi tedirgin eder mi?					0.003
-Evet	61	95.3	46	76.7	
-Hayır	3	4.7	14	23.3	
Mesleki yaşamınıza ilişkin gelecek kaygısı taşıyor musunuz?					0.560
-Taşımıyorum	4	6.3	7	11.7	0.206
-TUS' u kazanamama kaygısı	23	35.9	15	25.0	0.008
-Hasta ile baş başa kalma kaygısı	11	17.2	16	26.7	0.153
-Yeterli maddi kazanç elde edememe	2	3.1	5	8.3	0.348
-Mesleğe olan saygının azalması	13	2.3	11	18.3	0.136
-Nerede görev yapacağını bilmemek	11	17.2	5	8.3	0.09

Tartışma

Tıp eğitimi planlaması yapılırken öğrencilerin demografik yapısı, toplum ve okulun sosyal/ekonomik yapısının, müfredat eksiklikleri, eğitim boyunca yaşanan sıkıntılar, öğrencilerin mesleki gelecek beklentileri, kariyer tercihleri ve ülkenin ihtiyacı olan sağlık yapılanması gibi faktörlerin ve bu faktörlerin yıllar içerisindeki değişimlerinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir (17-19).

Tıp fakültesi son sınıf öğrencileri, hem öğrenci hem de intern doktor olarak klinik çalışmalarda bulunmakta, hasta tanı ve tedavisinde yer almaktadır. Öğrenciler, mezuniyet sonrası tüm sorumluluğun kendilerinde olacağı gerçeğini görmekte ve bu nedenle de idealist düşünce ve tavırlar içerisinde girmektedirler. Son sınıf öğrencilerinin gerek teorik gerekse pratik eğitimlerindeki eksikliklerinin farkına varmaları ve kariyer planlamaları gibi gerçeklerle yüzleşmelerinden dolayı, kaygı düzeyleri giderek artmaktadır (20, 21).

Çalışmada kız öğrencilerin %96.9'unun 22-25 yaş, erkeklerin ise %81,6'sının 24-27 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular, ülkemizde yapılan çeşitli çalışmalarda (7, 14) saptanan tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin yaş ortalamasına benzerlik göstermiştir. Çalışmada öğrencilerin %16'sının eğitim sürelerini uzattıkları görülmüştür. Literatürde Tıp fakültesinde eğitim süresini 6 yıldan fazla uzatma oranı %27.4-%6.2 gibi bildirilmiştir. Bu oranlar fakülteler arası değişim göstermektedir (9,14). Erkek öğrencilerin %6.7'sinin evli olduğu kızların ise hiçbirinin evli

olmadığı saptanmış ve bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Literatür çalışmaları (7, 8), tıp fakültesinde eğitim almayı öğrencilerin kendilerinin tercih ettiklerini göstermektedir. Literatürle benzer şekilde bu çalışmada da öğrencilerin %85.4'ü tıp fakültesinde okumayı kendileri tercih etmiş, bu açıdan kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Kızların %51.8'i, erkeklerin ise %30.2'si, okudukları üniversitenin tıp fakültesinin, ilk üç tercihleri arasında olduğunu belirtmişlerdir.

Yapılan değişik çalışmalarda (9, 17, 22) öğrencilerin tıp fakültesini tercih etme sebepleri arasında insanlara hizmet etmek, bu işi sevmek, statü kazanmak, kolay iş imkânı bulmak ve para kazanmak gibi nedenlerin olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmada da benzer şekilde öğrencilerin tıp fakültesini en çok tercih etme sebebinin, insanlığa hizmet etmek olduğu (kızlarda %48.4, erkeklerde %33.3), bunu kızlarda aile baskısının, erkeklerde ise saygın bir meslek olmasının ve iyi para kazanmanın izlediği görülmüştür. Öğrencilik döneminde başlayıp, mesleğe atıldıktan sonra da devam eden ve yaşam boyu süren yoğun tıp eğitiminin varlığı yanında büyük özveri gerektiren hekimlik mesleğini, öğrencilerin insanlığa hizmet etmek amaçlı tercih etmeleri, bu mesleğin zorluklarını göze almalarının en büyük nedeni olabilir. Yapılan benzer bir araştırmada (10); hekim adayları arasında sadece aileleri istediği için hekimlik mesleğini seçenlerin oranı ise çalışmadan oldukça farklı olarak, yüksek (%63.6) bulunmuştur.

Öğrencilerin mezuniyet sonrası çalışmak istedikleri birimler arasında tercih farklılıkları vardır. Yapılan bir araştırmada (23), öğrencilerin sadece %2.5'inin sağlık ocağında çalışmak istediği belirtilmiştir. Çalışmada ise kız ve erkek öğrencilerin büyük bir çoğunluğu (%63.7) pratisyen hekim olarak birinci basamak sağlık hizmetinde çalışmak istediklerini belirtmiştir. Öğrencilerin çalışma yeri tercihleri arasındaki bu değişim, son yıllarda sağlık politikalarındaki olumsuz gelişmelere ve görev yeri olarak öğrenciler üzerinde en az kaygıya sebep olan aile hekimliğine olan ilginin artmasına bağlanmıştır (5, 13).

Hekim adayları görev yeri olarak genellikle il merkezlerinde çalışmayı tercih etmektedir (17, 24). Çalışmada da benzer şekilde öğrencilerin büyük bir çoğunluğu (kızların %73.6'u, erkeklerin %58.9'u) il merkezlerinde veya büyük şehirlerde çalışmak istediklerini belirtmişlerdir.

Tıp fakültesinde okuyan öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun hedefinde bir branşta uzmanlaşma düşüncesi vardır (15). Türkiye'de uzman doktor olabilmek için TUS' un kazanılması gerekmektedir. Ülkemizde her 10 hekimden ancak biri uzmanlık eğitimi alabilmektedir. Bunun nedenleri arasında tıp fakültesi öğrenci kontenjanlarının artırılmasına rağmen uzmanlık kontenjanlarının artırılmaması, bunun sonucu olarak ta pratisyen hekim sayısının her yıl artması ve TUS' u kazanamayanların yıllar içerisinde birikmesi sayılabilir (5). Çalışmada 7 (%5.6) öğrenci uzmanlık düşünmediğini belirtmiştir. Çalışmada kızların %70.3'ü, erkeklerin ise %51.6'sı pratisyen hekim olarak çalışırken aynı zamanda TUS'a hazırlanmayı düşündüklerini bildirmişlerdir. Bununla birlikte kızların %15.6'sının, erkeklerin ise %26.7'sinin bir süre TUS hazırlığı yapmadan pratisyen hekim olarak çalışıp deneyim kazanmayı istedikleri anlaşılmıştır. Yapılan bazı çalışmalarda (13, 14) ise öğrencilerin çoğunluğunun TUS' u kazanıncaya kadar göreve atanmayı düşünmedikleri bildirilmiştir.

Tıp fakültesi öğrencileri, eğitim aldıkları süre içerisinde, tıp eğitimlerinin yanında TUS'a da ayrıca hazırlanmaktadırlar. Bu nedenle TUS dershanelerine gitme, öğrenciler arasında oldukça yaygın bir hal almıştır (7, 14). Çalışmada, öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun (kızların %70.3'ü, erkeklerin %68.3'ü) TUS'a hazırlandığı ve öğrencilik dönemlerinde (kız öğrencilerin %60.9'u, erkek öğrencilerin %53.3'ü) TUS'a yönelik dershanelere gittikleri saptanmıştır. Öğrenciler arasında bu oranın yüksek olması, öğrencilerin TUS' u biran önce kazanma endişelerinin göstergesi olabilir. Willcock ve ark. (20), Avustralya'da tıp fakültesi beşinci ve son sınıf öğrencilerini kapsayan bir çalışmada, son sınıf öğrencilerinin duygusal tükenme ve duyarsızlaşmalarının beşinci sınıflara oranla anlamlı derecede yüksek olduğunu saptamış ve bunun nedeni olarak öğrencilere yapılan son yıl sınavlarını göstermişlerdir. Aynı şekilde Dahlin ve ark. (25), birinci, ikinci ve son sınıf öğrencileri arasında yaptıkları çalışmada, öğrencilerin duygusal tükenme düzeyleri arasında anlamlı fark olmadığını saptamış,

bunu da çalışmanın yapıldığı Karolinska Enstitüsü'nde son yıl sınavlarının olmamasına bağlamışlardır.

Tıp fakültesi öğrencilerinin branş tercihlerinin zaman içerisinde değiştiğini bildiren çalışmalar vardır (9, 24). Tıp öğrencilerinin uzmanlık tercihlerinin farklı olması cinsiyet, yaşanan yer, anne/baba eğitimi ve yaş gibi faktörlere bağlanmıştır (17, 26). Yapılan bir çalışmada (27) öğrencilerin daha çok dâhili branşlarda uzmanlaşmak istedikleri, cerrahi branşları ise daha çok erkek öğrencilerin tercih ettiği belirtilmiştir. Açık ve ark. (23), çalışmalarında kız öğrencilerin daha çok çocuk sağlığı ve hastalıkları (%21.3), kadın hastalıkları ve doğum (%21.3) ile kardiyoloji (%13.8) branşlarını seçtiğini; erkek öğrencilerin ise çocuk sağlığı ve hastalıkları (%17.9), kardiyoloji (%17.6) ve iç hastalıkları (%12.8) branşlarını tercih ettiklerini bildirmişlerdir. Son yıllarda dermatoloji, göz hastalıkları ve kulak burun boğaz hastalıkları gibi branşlara olan tercih eğiliminin artması, bu branşların acil müdahale gerekliliğinin az olmasına, daha spesifik bir dal olmasına ve yan dal gerekliliğinin olmamasına bağlanabilir. Çalışmada kızların en çok tercih ettiği ilk üç branş sırası ile dermatoloji (%16), göz hastalıkları (%10) ve kadın hastalıkları ve doğum (%10) olurken erkekler arasında ilk üç tercih sırası ile göz hastalıkları (%10.9), kulak burun boğaz hastalıkları (%10.5) ve kardiyoloji (%8.7) olmuştur. Kız öğrencilerin beyin ve sinir cerrahisi, nükleer tıp, acil tıp, ortopedi ve travmatoloji ile üroloji gibi branşları; erkek öğrencilerin ise kadın hastalıkları ve doğum, dermatoloji, anesteziyoloji ve reanimasyon, radyoloji, aile hekimliği, iç hastalıkları ve temel bilimler gibi branşları hiç tercih etmedikleri görülmüştür.

Öğrenciler arasında tıp eğitiminin önemli bir basamağını oluşturan prelinik (temel bilimler) branşlar ile birinci basamak sağlık hizmetinin temeli olan aile hekimliği konusunda uzmanlaşma eğilimi oldukça düşüktür. Literatürde aile hekimliği dışında branşlarda uzmanlaşma isteği %67 olarak bildirilmiştir (17). Literatürde tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin %1.5'inin temel bilimleri uzmanlık alanı olarak düşündüğü ve Kadınlar arasında temel bilimlerin uzmanlık alanı olarak düşünülmediği bildirilmiştir. Çalışmada, prelinik branşlarda uzmanlaşma isteğinin öğrenciler arasında literatürle benzer şekilde çok düşük (%3.1) olduğu, ancak prelinik branşların uzmanlık alanı olarak erkekler tarafından düşünülmediği bulunmuştur (28). Öğrenciler arasında tıp eğitiminin temelini oluşturan temel tıp bilimleri bölümlerinin tercih edilmesini artırmak için yönetsel ve eğitim bazında iyileştirmelerin yapılması gerektiği düşünülmüştür.

Uzman hekim olarak çalışma isteğinin sebepleri arasında kişisel ilgi, sevgi, mesleki tatmin, mesleki kariyer, mesleki prestij ve iyi maddi gelirinin olması sayılabilir (8, 17, 23, 24, 27, 29, 30). Çalışmada, kız öğrencilerin %52.6'sının, erkek öğrencilerin ise %60.4'ünün mesleki doyum/bilimsel gelişim için uzmanlık eğitimi almak istediği saptanmıştır.

Tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin, kendilerini pratik ve/veya teorik konularda yetersiz hissettikleri

görülmektedir. Yapılan çalışmalarda (7, 8), pratik ve teorik konularda kendisini yeterli hissedilen son sınıf öğrencilerinin oranı %14.8-%20.2 arasında değişirken; öğrencilerin %61.4'ünün pratik uygulamalarda, %38.5'inin ise teorik konularda kendilerini yetersiz hissettikleri bildirilmiştir. Klinik becerilerde hissedilen yetersizliğin, tıp eğitimi süresince pratiğe dayalı eğitimde yaşanan aksaklıklardan kaynaklandığı bildirilmiştir. Bu çalışma, son sınıf öğrencilerinin büyük bir çoğunluğunun (kızların %66.7'si, erkeklerin %85.9'u), tıp eğitimi süresince almış oldukları pratik ve teorik eğitimin mezuniyet sonrası mesleklerini icra etmede yeterli olmayacağını düşündüklerini göstermiştir. Yalçinoğlu ve ark. (7), çalışmalarında kız öğrencilerin %86.9'unun, erkek öğrencilerin ise %63.5'inin acil hastaya yaklaşım konusunda kendilerini yetersiz hissettiklerini bildirmiştir. Çalışmada da kızların %50'sinin, erkeklerin ise %55.2'sinin KPC, entübasyon ve acil müdahale konularında kendilerini yetersiz hissettikleri saptanmıştır. Çalışmada, tıp eğitimi süresince alınan pratik eğitimin mesleklerini icra etmede yetersiz olması ve görev yapılacak yerde tek hekim olarak çalışma konusunda tedirgin olma düşüncesi bakımından kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı fark saptanmıştır. Öğrencilerin bu konudaki kaygılarını gidermek ve bu sorunu çözebilmek için tıp eğitimi süresince, tıbbi pratik uygulamalara daha çok yer verilmesi, tanı/televi ve müdahale konuları üzerinde daha çok durulması, acil staj süresinin uzatılarak öğrencilerin acil hasta ile daha çok karşılaşmasının sağlanması ve acil hastaya yaklaşımın öğretilmesinin gerekli olduğu düşünülmüştür.

Tıp fakültesi son sınıf öğrencileri arasında kaygıya yol açan önemli nedenlerden biri de hekimlik mesleğini yaparken uğrayabilecekleri şiddettir. Yapılan bir çalışmada (31), öğrencilerin büyük çoğunluğunun

(%95.7), mesleklerini yaparken uğrayabilecekleri şiddet nedeniyle kaygılandığı ve bu durumun öğrencilerin büyük çoğunluğunda çalışma yeri seçimini etkilediği belirtilmiştir. Çalışmada, görev yapılacak yerde tek hekim olarak çalışmanın, kızların %95.3'ünü, erkeklerin ise %76.7'sini tedirgin ettiği saptanmış, kızlarda erkeklere nazaran istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Eğitim döneminin sonuna gelen hekim adayları arasında mesleki gelecek kaygısı taşımayan öğrenci oranı oldukça düşüktür. Öğrenciler en çok TUS'u kazanamama ve hasta ile baş başa kalma konusunda tedirginlikler yaşamaktadır (14, 30, 32). Çalışmada, öğrencilerin %91.1'inin mesleki gelecek kaygısı yaşadığı saptanmıştır. Kızlarda istatistiksel olarak anlamlı en çok TUS' u kazanamama (%30.6) ve görev yerini bilememek kaygısı yaşanmaktadır. Erkekler de ise en çok hasta ile baş başa kalma (%26.7) kaygısı taşıdığı görülmüştür.

Tıp fakültesinin son sınıfı, hekim adaylarının sahaya çıkmadan önce bir hekimde olması gereken bilgi, beceri, tutum, idari ve hukuki sorumluluk gibi donanımların kazanılması gereken bir dönemdir. Bu nedenle bu dönemde gerek öğrenciler gerekse eğitimciler tarafından eksikliklerin farkına varılıp, planlı bir şekilde giderilmesi gerekmektedir. Mezuniyet sonrası dönem için eksikliği hissedilen konuların, tıp eğitim sürecince aralıklı olarak tespit edilmesi, bu konularda eğitim müfredatında değişikliklere gidilmesi, pratik eğitimlerde öğrencilerin yeterliliğinin sağlanacağı eğitim modellerinin geliştirilmesi, mesleki tatmin ve güven ortamı açısından iyileştirmelerin yapılmasının gerekli olduğunu düşünmekte bu konularda daha detaylı araştırmaların yapılmasına ihtiyaç vardır.

Kaynaklar

1. Sayek İ. Tıp Eğitiminin Gelişimi ve Değişim: 21. Yüzyılda Tıp Eğitimi. In: Sayek İ, Turan S, Naçar M, Akalın AA (Editörler). Tıp Eğitimi El Kitabı. Ankara: Güneş Tıp Kitabevleri, 2016: 3-11.
2. Sayek İ, Kiper N, Odabaşı O. Türk Tabipler Birliği Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi Raporu. Ankara: Türk Tabipler Birliği Yayınları, 2008.
3. Roddie IC. The Edinburgh Declaration. Lancet 1988; 332: 908.
4. Dyrbye LN, Thomas MR, Shanafelt TD. Systematic review of depression, anxiety, and other indicators of psychological distress among U.S. and Canadian medical students. AAMC 2006; 81: 354-373.
5. Sayek İ, Odabaşı O, Kiper N. Türk Tabipler Birliği Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi Raporu 2010. Ankara: Türk Tabipler Birliği Yayınları, 2010.
6. Karaoğlu N, Şeker M. Klinik öncesi yıllardaki tıp öğrencilerinin anksiyete ve depresyon düzeyleri ve etkili olabilecek faktörler. TAF Prev Med Bull 2011; 10: 303-312.
7. Yalçinoğlu N, Kayı İ, Işık ŞT, ve ark. İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi son sınıf öğrencilerinin tıp eğitimi ile ilgili görüşleri. İstanbul Tıp Fakültesi Dergisi 2012; 75: 41-45.
8. Köksal S, Vehid S, Tunçkale A, ve ark. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi öğrencilerinin tıp eğitimi ve mezuniyet sonrasıyla ilgili tutumları. Cerrahpaşa Tıp Dergisi 1999; 30: 251-258.
9. Özmen P, Sahin S, Çetin M, Türk YZ. 2012 Yılı Gülhane Askeri Tıp Fakültesi mezunu tabiplerin eğitim algıları ve gelecek düşünceleri. Gülhane Tıp Dergisi 2013; 55: 261-268.
10. Yaşar AB, Özdemir B, Kılıçtaş Ç, ve ark. "Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi son sınıf öğrencilerinin eğitimlerini değerlendirmesi". http://tip.kocaeli.edu.tr/docs/raporlar_sunumlar/tip_egitimi_arastirmasi/ 20.05.2013.
11. Draper C, Louw G. What is medicine and what is a doctor? Medical students' perceptions and expectations of their academic and Professional career. Med Teach 2007; 29: 100-107.
12. Üstü Y, Uğurlu M, Kasım İ, Eğitici MT. Sağlıkta dönüşüm projesi sonrası sağlık kurumlarına başvuru sıklıklarının değerlendirilmesi. Konuralp Tıp Dergisi 2012; 4: 48-53.

13. Mayda AS, Yılmaz M, Bolu F, ve ark. Bir tıp fakültesi 4, 5 ve 6. sınıf öğrencilerinde gelecek ile ilgili kaygı durumunun değerlendirilmesi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 2014; 4: 7-13.
14. Canbaz S, Sünter T, Aker S, Pekşen Y. Tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin kaygı düzeyi ve etkileyen faktörler. *Genel Tıp Dergisi* 2007; 17: 15-19.
15. Ergin A, Bozkurt Aİ, Uzun SU. Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin ve asistanlarının umutsuzluk düzeyi ve etkileyen etmenler. *Sağlık Çalışanlarının Sağlığı 5. Ulusal Kongre Kitabı* 2015: 208-210.
16. Akgül A. Tıbbi Araştırmalarda İstatistiksel Analiz Teknikleri: SPSS Uygulamaları. 3. Baskı, Ankara: Yükseköğretim Kurulu Matbaası, 2005.
17. Gaşiorowski J, Rudowicz E, Safranow K. Motivation towards medical career choice and future career plans of Polish medical students. *Adv Health Sci Educ* 2015; 20: 709-725.
18. Karaoglu N, Ongel K, Seker M. The reasons for being a doctor and the future expectations. *Health MED* 2010; 2: 335-343.
19. Karaoglu N, Seker M. Role of desire and expectations on psychological well-being of medical students. *Med Teach* 2009; 31: 961.
20. Willcock SM, Daly MG, Tennant CC, Allard BJ. Burnout and psychiatric morbidity in new medical graduates. *Med J Aust* 2004;181:357-360.
21. Jadoon NA, Yaqoob R, Raza A, Shehzad MA, Zeshan SC. Anxiety and depression among medical students: A cross-sectional study. *J Pak Med Assoc* 2010; 60: 699-702.
22. Györfy Z, Birkas E, Sandor I. Career motivation and burnout among medical students in Hungary – could altruism be a protection factor? *BMC Med Educ* 2016;16: 182.
23. Açık Y, Oğuzöncül F, Polat A, Güngör Y, Güngör L. Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin tıp eğitimi ve mezuniyet sonrası hakkındaki düşünceleri. *Toplum ve Hekim* 2002; 17: 195-201.
24. Assefa T, Haile Mariam D, Mekonnen W, Derbew M. Medical students' career choices, preference for placement, and attitudes towards the role of Medical Instruction In Ethiopia. *BMC Med Educ* 2017; 17: 96.
25. Dahlin M, Joneborg N, Runeson B. Performance-based self-esteem and burnout in a cross sectional study of medical students. *Med Teach* 2007; 29: 43-48.
26. Heiligers PJ. Gender differences in medical students' motives and career choice. *BMC Med Educ* 2012;12: 82.
27. Ergin A, Dikbaş E, Bozkurt Aİ, ve ark. Tıp fakültesi öğrencilerin mezuniyet sonrası kariyer seçimi ve etkileyen faktörler. *Tıp Eğitimi Dünyası* 2011; 32: 8-17.
28. Dört Yol BG. Tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin mezuniyet sonrası ile ilgili düşünceleri, kariyer seçimleri ve etkileyen faktörler. *Tıp Eğitimi Dünyası* 2017; 50: 13-21.
29. Knox KE, Getzin A, Bergum A, et al. Short report: Factors that affect specialty choice and career plans of Wisconsin's medical students. *WMJ* 2008;107: 369-373.
30. Çan G, Kapucu M, Türk H. Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesinden mezun olacak öğrencilerin gelecek kaygıları. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Dergisi* 2000; 17: 246-251.
31. Turla A, Aydın B, Ünlü B. İntern hekimlerin hekime yönelik şiddet konusunda yaşanmışlıkları ve düşünceleri. *Adli Tıp Bülteni* 2012; 17: 5-11.
32. Yeniçeri N, Mevsim V, Özçakar N, ve ark. Tıp eğitimi son sınıf öğrencilerinin gelecek meslek yaşamları ile ilgili yaşadıkları anksiyete ile sürekli anksiyetelerinin karşılaştırılması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 2007; 21: 19-24.